

Załącznik do Uchwały Nr 30/462/23/VI  
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego  
z dnia 3 lipca 2023 r.



Zarząd Województwa  
Warmińsko-Mazurskiego

# Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej  
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie  
Olsztyn 2023

## Spis treści:

Wykaz skrótów:	3
Wprowadzenie:	4
Cele i założenia dotyczące tworzenia planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji:	5
Cele horyzontalne:	6
Obszary interwencji:	7
Obszar I A – Rodzina	8
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	8
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	8
Odbiorcy:	9
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:	10
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:	13
Obszar I B – Piecza zastępcza	14
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	14
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	14
Odbiorcy:	15
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:	16
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:	18
Obszar II – Osoby starsze	19
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	19
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	20
Odbiorcy:	20
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:	21
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:	25
Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami	26
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	26
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	26
Odbiorcy:	27
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:	28
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:	32
Obszar IV – Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym	33
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	33
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	33
Odbiorcy:	34
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:	35
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów	39
Obszar V – Osoby w kryzysie bezdomności	40
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	40
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	40
Odbiorcy:	40
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania	41
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów	43
Obszar VI – Obywatele państw trzecich, w tym migranci	44
Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:	44
Rekomendacje wynikające z diagnozy:	44
Odbiorcy:	44
Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:	45
Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów	47
Monitoring	48

## Wykaz skrótów:

ATW	AKADEMIA TRZECIEGO WIEKU
BUR	BAZA USŁUG ROZWOJOWYCH
CUS	CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH
DPS	DOM POMOCY SPOŁECZNEJ
EFRR	EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO
EFS+	EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY PLUS
FEWiM	FUNDUSZE EUROPEJSKIE DLA WARMII I MAZUR NA LATA 2021-2027
JST	JEDNOSTKA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO
KRS	KRAJOWY REJESTR SĄDOWY
MOPS	MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
OPS	OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
PCPR	POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE
PES	PODMIOT EKONOMII SPOŁECZNEJ
ROPS	REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ
ŚDS	ŚRODOWISKOWY DOM SAMOPOMOCY
UTW	UNIwersytet Trzeciego Wieku
WTZ	WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ
ZAZ	ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

## Wprowadzenie:

Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce z 30 czerwca 2022 r. wskazuje, że należy dążyć do deinstytucjonalizacji usług społecznych poprzez zwiększenie ich dostępności oraz przejście od opieki instytucjonalnej (świadczonej w różnego rodzaju placówkach) do opieki świadczonej w lokalnych społecznościach.

Wzmocnienie procesu deinstytucjonalizacji usług będzie możliwe m.in. dzięki działaniom zaplanowanym w Strategii Rozwoju Usług Społecznych - polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) przyjętej 15 czerwca 2022 r. przez Radę Ministrów. Jako jedno z kluczowych działań przewiduje ona m.in. tworzenie i wdrażanie lokalnych i regionalnych planów deinstytucjonalizacji usług. Zgodnie z przyjętym dokumentem Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej otrzymał zadanie przygotowania planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji dla województwa warmińsko-mazurskiego.

Usługi społeczne są ważnym elementem polityki społecznej państwa. Stanowią odpowiedź na wiele obserwowanych obecnie procesów jak zmiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa, przeobrażenia rynków pracy, wzrost liczby osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami, nowe zapotrzebowanie na kompetencje i kwalifikacje, przeobrażenia w obrębie rodziny, nowe formy wykluczenia społecznego, nowe ryzyka socjalne.

Zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych ma realny wpływ na poprawę jakości życia osób i rodzin. Usługi społeczne powinny być dostępne dla każdej osoby zgłaszającej takie zapotrzebowanie, a w szczególności dla grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, tj. osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, migranci, rodziny, w tym dzieci i młodzież przebywające w pieczy zastępczej, osoby w kryzysach: psychicznym, bezdomności, uzależnień i przemocy.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych to proces przechodzenia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej. Proces ten przebiegać będzie stopniowo poprzez uruchamianie nowych usług i nowych miejsc świadczenia usług w środowisku, tak by zapełnić obecnie istniejącą lukę pomiędzy opieką domową, a instytucjonalną opieką całodobową.

## Cele i założenia dotyczące tworzenia planu rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji:

Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025 został opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, przy wsparciu Zespołu ds. rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, powołanego Uchwałą Nr 62/717/22/VI Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 13 grudnia 2022 r., składającego się z ekspertów zewnętrznych.

Jego ogólnowojewódzki charakter umożliwia zaplanowanie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych w sposób uporządkowany, ustrukturyzowany, w oparciu o dostępne środki europejskie, krajowe i samorządowe.

Założenia planu wynikają z przeprowadzonej diagnozy realizacji i zapotrzebowania na świadczenie konkretnych usług społecznych w poszczególnych grupach objętych interwencją. Diagnoza stanowi załącznik do niniejszego planu.

Cele Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025:

- określenie kierunków rozwoju usług społecznych, usług zdrowotnych oraz deinstytucjonalizacji na poziomie regionalnym,
- powiązanie dostępnych źródeł finansowania, w szczególności funduszy europejskich, a także innych źródeł finansowych (rządowych, samorządowych) z regionalnymi celami i działaniami w obszarze usług społecznych i deinstytucjonalizacji,
- skoordynowanie działań podejmowanych przez różne departamenty/jednostki organizacyjne samorządu województwa przy uwzględnieniu potencjału i zasobów sektora obywatelskiego i partnerów społecznych.

## Cele horyzontalne:

Cele horyzontalne w procesie rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, wspólne dla wszystkich obszarów interwencji:

1. Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.
2. Wzmocnienie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw społecznych realizujących usługi społeczne.
3. Rozwój mieszkalnictwa chronionego/wspomagane z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby wymagającej wsparcia.
4. Wzmocnienie potencjału kompetencyjnego kadr systemu pomocy i integracji społecznej oraz promowanie zawodów pomocowych.
5. Wsparcie placówek całodobowych w realizacji usług społecznych na rzecz społeczności lokalnej.
6. Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie partnerstw publiczno-społecznych.
7. Wzmacnianie, promowanie i inspirowanie współpracy międzysektorowej.
8. Wzmacnianie i promowanie wolontariatu.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, w ramach realizacji projektu koordynacyjnego ROPS w zakresie polityki społecznej, finansowanego z Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, podejmować będzie działania w zakresie usług społecznych, pomocy społecznej, ekonomii społecznej i aktywnej integracji, służące poprawie efektywności i koordynacji działań na poziomie regionalnym. ROPS współpracować będzie z podmiotami ekonomii społecznej (PES), w tym organizacjami pozarządowymi (NGO), w szczególności realizującymi usługi społeczne oraz zajmującymi się pomocą i integracją społeczną.

W ramach projektu wsparciem zostaną objęte instytucje pomocy społecznej, podmioty zajmujące się pomocą i integracją społeczną, instytucje wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji. Wzmocniony zostanie potencjał instytucjonalny, organizacyjny oraz kompetencyjny instytucji pomocy i integracji społecznej (w tym w zakresie superwizji pracy socjalnej oraz uwrażliwienia na kwestie różnorodności i niedyskryminacji), podmiotów świadczących usługi społeczne, a także organizujących system wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji oraz jego otoczenie.

Samorządy gminne zostaną objęte działaniami wspierającymi i szkoleniami dotyczącymi deinstytucjonalizacji. Wspierana będzie wymiana dobrych praktyk, w tym wypracowywanie rozwiązań służących zapewnieniu lepszej integracji usług społecznych i zdrowotnych na rzecz różnych grup docelowych.

Samorządy zostaną również wsparte w tworzeniu CUS i rozwoju dostarczanych przez nie usług, m.in. w zakresie szkoleń z ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. W związku z koniecznością rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji tworzenie nowych CUS jest celem priorytetowym w polityce społecznej województwa. Ponadto cel ten odnosi się do wszystkich obszarów interwencji określonych w Warmińsko-Mazurskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025.

## Obszary interwencji:

Obszary interwencji wyodrębnione w Warmińsko-Mazurskim Planie Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025 są zbieżne m.in. z obszarami wynikającymi ze Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), tj.:

- 1A. Rodzina
- 1B. Piecza zastępcza
- 2. Osoby starsze
- 3. Osoby z niepełnosprawnościami
- 4. Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym
- 5. Osoby w kryzysie bezdomności
- 6. Obywatele państw trzecich, w tym migranci.

Dla każdego obszaru interwencji, na podstawie wniosków i rekomendacji wynikających z diagnozy, określono odbiorców adresowanych działań, zakres usług, rezultaty planowane do osiągnięcia oraz działania wraz z źródłami finansowania.

Na potrzeby monitoringu opracowano katalog wskaźników określających stopień osiągnięcia założonych rezultatów.

## Obszar I A – Rodzina

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. Zmniejsza się liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, na co wpływ ma przede wszystkim malejąca liczba urodzeń, wzrost liczby zgonów oraz ujemne saldo migracji.
2. W województwie warmińsko-mazurskim spada liczba zawieranych małżeństw cechujących się niską trwałością.
3. W województwie brakuje miejsc koordynacji usług społecznych, tj. Centra Usług Społecznych.
4. Natężenie problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach wzrasta, co powoduje rosnące zapotrzebowanie na pomoc specjalistyczną.
5. Dostępność do poradnictwa specjalistycznego, w tym: rodzinnego, psychologicznego, psychoterapeutycznego, a także małżeńskiego jest w dalszym ciągu niewystarczająca.
6. Pomimo rozwoju form opieki nad dziećmi do 3 r.ż. (żłobki, kluby dziecięce), głównie w dużych miastach, dostęp do nich jest nierówny. Zdecydowanie niewystarczająco jest ich na terenach wiejskich.
7. Na funkcjonowanie rodzin w ostatnich latach bardzo mocno wpłynęła pandemia, m.in. poprzez ograniczenie dostępu do instytucji kultury i innych sposobów organizacji czasu wolnego.
8. Zbyt mała jest liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi w społeczności lokalnej w zakresie pracy z rodziną.

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.
2. Zwiększanie dostępności i jakości poradnictwa specjalistycznego dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i/lub zagrożonych niepełnosprawnością.
3. Rozwój form opieki nad dziećmi, poprzedzających rozpoczęcie edukacji szkolnej, głównie w mniejszych miejscowościach regionu, dedykowanych również dzieciom ze szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami.
4. Realizacja programów profilaktycznych, mających na celu ograniczenie problemów społecznych i zdrowotnych w regionie.
5. Udzielanie kompleksowej pomocy rodzinom w kryzysie, szczególnie w sytuacji czasowego umieszczenia jej członków w instytucjach całodobowych.
6. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz rodziny.
7. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w szczególności w zakresie mieszkalnictwa chronionego/wspomagane oraz placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, w tym poprzez inwestycje w infrastrukturę – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.

## Odbiorcy:

### I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby lub rodziny najbardziej potrzebujące pomocy, w szczególności:
  - dzieci i młodzież wymagająca wsparcia,
  - rodziny z dziećmi, w tym doświadczające trudności opiekuńczo-wychowawczych,
  - osoby potrzebujące interwencji kryzysowej,
  - osoby doświadczone przemocą lub pokrzywdzone przestępstwem,
  - osoby zagrożone uzależnieniami,
- otoczenie rodzin,
- kadry jednostek pomocowych.

### II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Tworzenie miejsc koordynacji usług w formie Centrów Usług Społecznych.	Kompleksowe usługi społeczne świadczone w środowisku lokalnym.	Wzrost liczby CUS w województwie warmińsko-mazurskim.	Konkursy na wsparcie tworzenia lub/i funkcjonowania centrów usług społecznych.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Promowanie tworzenia lokalnych mechanizmów koordynacji, w tym szczególnie CUS jako narzędzia koordynacji usług społecznych.	Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 - projekt koordynacyjny
			Wsparcie JST w tworzeniu CUS, w tym doradztwo w zakresie tworzenia CUS.	
			Realizacja szkoleń wynikających z ustawy o CUS, w tym z zakresu zarządzania i organizacji usług społecznych.	
2. Zwiększanie dostępności i jakości poradnictwa specjalistycznego dla rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i/lub zagrożonych niepełnosprawnością.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• poradnictwo pedagogiczne</li> <li>• poradnictwo logopedyczne</li> <li>• poradnictwo psychologiczne</li> <li>• poradnictwo psychiatryczne</li> <li>• poradnictwo prawne</li> <li>• integracja sensoryczna</li> <li>• rehabilitacja ruchowa</li> <li>• poradnictwo rodzinne</li> <li>• poradnictwo małżeńskie</li> <li>• usługi terapeutyczne</li> <li>• inne</li> </ul>	Wzrost liczby osób, korzystających z poradnictwa specjalistycznego, w szczególności dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami i/lub zagrożonych niepełnosprawnością.	Zatrudnianie specjalistów w celu zwiększenia dostępności poradnictwa specjalistycznego.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Wdrażanie w powiatach Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” na rzecz wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych niepełnosprawnością.	Środki publiczne krajowe
			Wspieranie tworzenia ośrodków i punktów wczesnej interwencji dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością.	
			Organizowanie Zespołów wczesnego wspomagania rozwoju dzieci.	
3. Rozwój form opieki nad dziećmi, poprzedzających rozpoczęcie edukacji szkolnej, głównie w mniejszych miejscowościach regionu, dedykowanych również dzieciom ze	<ul style="list-style-type: none"> <li>• opieka nad dziećmi do lat 3 (żłobki, klub dziecięcy, dzienny opiekun),</li> <li>• wychowanie przedszkolne realizowane w przedszkolach i punktach przedszkolnych,</li> </ul>	Wzrost liczby dzieci do 6 r.ż. korzystających z opieki instytucjonalnej (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie, przedszkola i punkty przedszkolne) w środowisku lokalnym	Tworzenie miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekunowie).	Program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2022-2029
			Tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej na obszarach deficytowych.	Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi, w tym o charakterze integracyjnym, zapewniających opiekę dzieciom ze szczególnymi potrzebami i/lub z niepełnosprawnościami.</li> </ul>		Zwiększanie dostępności edukacji przedszkolnej, z uwzględnieniem potrzeb dzieci ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi i/lub z niepełnosprawnościami.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
4. Realizacja programów profilaktycznych, mających na celu ograniczenie problemów społecznych i zdrowotnych w regionie.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• pogramy profilaktyczne i działania edukacyjne, podnoszące kompetencje wychowawcze rodziców i opiekunów,</li> <li>• zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne dzieci i młodzieży,</li> <li>• programy profilaktyczne z obszaru przeciwdziałania uzależnieniom,</li> <li>• programy z obszaru profilaktyki zdrowotnej,</li> <li>• kampanie społeczne.</li> </ul>	Wzrost liczby odbiorców programów i działań profilaktycznych.	Przeciwdziałanie problemom opiekuńczo-wychowawczym poprzez m.in. realizację ogólnopolskiego programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Organizacja zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne dzieci i młodzieży.	
			Realizacja zadań w zakresie wzmacniania systemu pomocy dzieciom i młodzieży zagrożonej uzależnieniami, a także ich rodziców i opiekunów poprzez kampanie, konferencje, spotkania.	Środki samorządu województwa
			Realizacja programów profilaktycznych chorób stanowiących poważny problem w regionie na podstawie danych z map potrzeb zdrowotnych.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
5. Udzielanie kompleksowej pomocy rodzinom w kryzysie, szczególnie w sytuacji czasowego umieszczenia jej członków w instytucjach całodobowych.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• praca z rodziną, obejmująca m.in. poradnictwo specjalistyczne, terapię, mediacje, grupy wsparcia,</li> <li>• wsparcie asystenta rodziny,</li> <li>• rodziny wspierające,</li> <li>• telefon zaufania,</li> <li>• interwencja kryzysowa,</li> </ul>	Wzrost liczby rodzin w kryzysie korzystających ze wsparcia specjalistycznego, w tym w formie interwencji kryzysowej.	Nowoczesne, zindywidualizowane formy pracy z rodziną.	
			Realizacja usług interwencji kryzysowej, jak również usług w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie oraz w zakresie kompleksowej pomocy dzieciom pokrzywdzonym przestępstwem.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Realizowanie mobilnego poradnictwa specjalistycznego, świadczonego na rzecz osób w kryzysie w miejscu zamieszkania.	
			Wdrażanie zespołowego i interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną, zapewniającego kompleksowość udzielanego wsparcia.	

	<ul style="list-style-type: none"> <li>usługi prowadzące do usamodzielnienia dzieci i młodzieży przebywających w różnego rodzaju instytucjach całodobowych, w tym: poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, trening umiejętności społecznych, rozwijanie umiejętności integracji ze społecznością lokalną.</li> </ul>		<p>Zwiększanie zatrudnienia asystentów rodziny.</p> <p>Usługi dla dzieci i młodzieży wymagającej wsparcia, przebywających w rodzinach, jak także w różnego rodzaju instytucjach całodobowych (np. w ośrodkach wychowawczych).</p> <p>Wsparcie dla osób usamodzielnianych i opuszczających m.in. instytucje całodobowe, z uwzględnieniem sytuacji problemowej.</p>	<p>Program rządowy „Asystent rodziny”</p> <p>Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027</p>
6. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz rodziny.	Szkolenia podnoszące kwalifikacje i kompetencje kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz rodziny oraz zapewnienie dostępu do superwizji.	Wzrost liczby osób, które podniosły kwalifikacje i kompetencje na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz rodziny.	Szkolenia podnoszące kwalifikacje i kompetencje kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz rodziny oraz zapewnianie dostępu do superwizji.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
7. Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej, w szczególności w zakresie mieszkalnictwa chronionego/wspomagane go oraz placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, w tym poprzez inwestycje w infrastrukturę – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.	Mieszkania chronione/wspomagane z koszykiem usług dostosowane do indywidualnych potrzeb danej osoby.	Wzrost liczby mieszkań chronionych/wspomaganych z koszykiem usług.	Wsparcie tworzenia mieszkań chronionych/wspomaganych, w tym tworzenie miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
	Placówki wsparcia dziennego.	Wzrost liczby miejsc opieki i wychowania w placówkach wsparcia dziennego.	Wsparcie placówek wsparcia dziennego, w tym tworzenie nowych miejsc opieki i wychowania w ramach nowo tworzonych placówek wsparcia dziennego lub wsparcie istniejących placówek.	

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług społecznych i deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;
2. Partnerstwo publiczno-społeczne;
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu;
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej;
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

## Obszar I B – Piecza zastępcza

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. Rodzicielstwo zastępcze jest w kryzysie (starzenie się rodzin, wypalenie zawodowe); koniecznym staje się prowadzenie kompleksowych działań wspierających rodziny zastępcze, a także pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych zawodowych, w tym specjalistycznych oraz tworzenie rodzinnych domów dziecka.
2. Główne problemy rodzin zastępczych to problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi przybywającymi w pieczy zastępczej, trudności w dostępie do pomocy specjalistycznej oraz problemy w relacjach z rodzinami biologicznymi.
3. Konieczne jest zapewnienie opiekunom zastępczym, a także kandydatom na rodziców zastępczych oraz pracownikom jednostek organizacyjnych systemu pieczy zastępczej dostępu do doradztwa, warsztatów i szkoleń, w szczególności superwizji.
4. Spada liczba dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej, co jest związane z kierowaniem dzieci w pierwszej kolejności do rodzinnej pieczy zastępczej oraz względami demograficznymi.
5. W województwie jest niewystarczająca liczba mieszkań treningowych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, które umożliwiłyby im lepsze przygotowanie do usamodzielnienia.
6. Niewystarczająca liczba lokali na potrzeby tworzenia zawodowych rodzin zastępczych czy rodzinnych domów dziecka jest jednym z głównych czynników utrudniających rozwój pieczy zastępczej w województwie warmińsko-mazurskim.
7. Niewystarczające jest wsparcie specjalistyczne, zarówno medyczne, jak i terapeutyczne, dla dzieci kierowanych do pieczy zastępczej, w szczególności w przypadku wystąpienia deficytów zdrowotnych i rozwojowych.
8. Konieczne jest objęcie dzieci z pieczy zastępczej wsparciem edukacyjnym.

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Promocja rodzicielstwa zastępczego.
2. Objęcie kompleksowym i wysokiej jakości poradnictwem specjalistycznym dzieci przebywających w pieczy zastępczej.
3. Organizacja wsparcia edukacyjnego dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej.
4. Budowa/zakup/dostosowanie/modernizacja/adaptacja mieszkań/pomieszczeń na potrzeby pieczy zastępczej oraz inne inwestycje w infrastrukturę służącą pieczy zastępczej – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.
5. Wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia.
6. Doskonalenie zawodowe kadr jednostek pomocowych oraz kandydatów i opiekunów zastępczych i pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji.

Odbiorcy:

I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą, w tym osoby usamodzielniane,
- rodziny zastępcze i kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- otoczenie,
- kadry jednostek organizacyjnych systemu pieczy zastępczej.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- Powiaty i miasta na prawach powiatu województwa warmińsko-mazurskiego (realizatorzy: PCPR, MOPS, CUS).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Promocja rodzicielstwa zastępczego.	Promocja rodzicielstwa zastępczego, m.in. poprzez organizację i przeprowadzenie różnego rodzaju spotkań/wydarzeń/kampanii służących popularyzacji idei rodzicielstwa zastępczego.	Wzrost wiedzy społeczności lokalnej na temat pieczy zastępczej.	Projekt strategiczny „Społeczny wymiar Warmii i Mazur – wsparcie i opieka”	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
2. Objęcie kompleksowym i wysokiej jakości poradnictwem specjalistycznym dzieci przebywających w pieczy zastępczej.	Wsparcie specjalistyczne dzieci i młodzieży (będących w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej) oraz opiekunów zastępczych, w tym m.in. usługi diagnostyczno-terapeutyczne według potrzeb wychowanków pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych (np. konsultacje specjalistyczne z seksuologiem, psychiatrą dziecięcym, neurologopedą oraz wsparcie psychologiczne), trening umiejętności społecznych, wyjazdy terapeutyczne dla rodzin zastępczych z dziećmi wymagającymi specjalistycznego wsparcia oraz z niepełnosprawnością intelektualną, organizacja i prowadzenie grup wsparcia, mediacje rodzin.	Poprawa kondycji psychicznej i fizycznej dzieci, powodująca ich lepsze funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym.		
3. Organizacja wsparcia edukacyjnego dla dzieci przebywających w pieczy zastępczej.	Wsparcie edukacyjne dzieci i młodzieży (będących w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej), w tym m.in. organizacja wypoczynku dla dzieci i młodzieży z pieczy zastępczej połączonej z edukacją, wyjazdy edukacyjne z elementami integracji służące wzmacnianiu więzi i relacji pomiędzy rodzicami i dziećmi, kursy edukacyjne dla dzieci z pieczy zastępczej.	Poprawa osiągnięć edukacyjnych dzieci i młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej.		
4. Budowa/zakup/dostosowanie/modernizacja/adaptacja mieszkań/pomieszczeń na potrzeby pieczy zastępczej oraz inne inwestycje w infrastrukturę służącą pieczy zastępczej – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.	Budowa/zakup/dostosowanie/modernizacja/adaptacja mieszkań/pomieszczeń na potrzeby pieczy zastępczej, m.in.: (EFRR): dostosowanie mieszkań treningowych, zakup nieruchomości oraz budowa nieruchomości na potrzeby pieczy zastępczej.	Poprawa infrastruktury lokalowej w ramach systemu pieczy zastępczej w województwie.		
5. Wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia.	Wsparcie w usamodzielnieniu, w tym m.in. finansowanie pobytu w mieszkaniu wraz z odpowiednim systemem wsparcia, trening finansowy w zakresie gospodarowania własnym budżetem, zarządzania mieszkaniem czy umiejętności praktycznych w zakresie organizacji życia codziennego, tworzenie ścieżek aktywizacyjno-edukacyjnych związanych z uzupełnieniem wykształcenia i przygotowania zawodowego, staże zawodowe, umożliwienie zdobycia dodatkowych	Usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej.		

	uprawnień zawodowych przez pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.			
6. Doskonalenie zawodowe kadr jednostek pomocowych oraz kandydatów i opiekunów zastępczych i pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji.	Szkolenia i doradztwo dla kandydatów/opiekunów zastępczych/kadr jednostek pomocowych, w tym superwizja.	Wzrost kompetencji zawodowych.		

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:

1. Wsparcie rodziny i pieczy zastępczej odbywa się zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
2. Projekt jest zgodny z zasadą deinstytucjonalizacji usług;
3. Projekt zakłada kompleksowe wsparcie systemu pieczy zastępczej;
4. Projekt przewiduje pozyskanie nowych kandydatów na rodziców zastępczych/prowadzących rodzinne domy dziecka;
5. Wsparcie dzieci i młodzieży przebywających w całodobowych instytucjach opieki nie wzmacnia potencjału instytucjonalnego tych placówek.

## Obszar II – Osoby starsze

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. W strukturze wiekowej mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego rośnie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Zmniejsza się udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Tym samym postępuje proces starzenia się społeczności Warmii i Mazur. Według prognoz będzie się on nadal pogłębiał.
2. Cechami charakterystycznymi starości w Polsce jest singularyzacja, czyli prowadzenie jednoosobowych gospodarstw domowych przez osoby w wieku 60 lat i więcej oraz „feminizacja starości” – przewaga kobiet w grupie wiekowej powyżej 60 r.ż.
3. Systematycznie rośnie udział osób w wieku 80+ w populacji osób starszych województwa warmińsko-mazurskiego. Jest to tzw. podwójne, demograficzne starzenie się. Według prognoz proces ten będzie się nasilał.
4. W województwie w dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięty jest system wsparcia dla osób starszych w miejscu zamieszkania, brakuje w szczególności wysokiej jakości usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, usług sąsiedzkich, usług asystenckich.
5. Niedostatecznie rozwinięte jest wsparcie seniorów w postaci niebezpośrednich usług opiekuńczych i medycznych (usług teleopiekuńczych i telemedycznych).
6. Województwo charakteryzuje problem wykluczenia komunikacyjnego. Dostępność mieszkańców województwa do usług jest słaba lub bardzo słaba, w szczególności dotyczy to osób zamieszkujących obszary wiejskie oraz północnych i wschodnich obszarów województwa.
7. Brakuje systemu wsparcia dla opiekunów faktycznych osób niesamodzielnych, w tym osób starszych, w szczególności miejsc opieki wytchnieniowej, szkoleń, wsparcia informacyjnego i psychologicznego.
8. Liczba podmiotów funkcjonujących na rzecz osób starszych w województwie w dalszym ciągu jest niewystarczająca. Brakuje dziennych domów pomocy, klubów seniora, gospodarstw opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy, UTW/ATW.
9. Niedostatecznie rozwinięty jest system mieszkalnictwa o charakterze wspomagającym.
10. Zbyt mała liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi na rzecz osób starszych w społeczności lokalnej.
11. Wraz z postępującym procesem starzenia się wzrasta zależność seniorów od pomocy innych osób, co jest związane z pogarszającą się sprawnością fizyczną i stanem zdrowia. W Polsce około 51,7% osób w wieku 65+ doświadcza ograniczeń sprawności, z czego 33,5% doświadcza takich ograniczeń w stopniu lekkim, a 18,2% boryka się z poważnymi ograniczeniami sprawności.
12. Wiek senioralny charakteryzuje tzw. wielochorobowość. Opieka geriatryczna w województwie warmińsko-mazurskim pozostaje na niskim poziomie, brakuje poradni geriatrycznych, lekarzy geriatrów.

### Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Rozszerzenie wsparcia dedykowanego osobom starszym w miejscu zamieszkania.
2. Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu i zwiększenie dostępności do usług.
3. Wsparcie i częściowe odciążenie opiekunów faktycznych w opiece nad starszymi osobami zależnymi.
4. Zwiększenie liczby podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym.
5. Uruchamianie mieszkań chronionych/wspomaganych z koszykiem usług jako jednej z form opieki i wsparcia osób starszych w codziennym funkcjonowaniu.
6. Rozszerzenie oferty placówek całodobowych służącej procesowi deinstytucjonalizacji i otwarcie ich na środowisko lokalne w celu zaspokajania potrzeb jego mieszkańców.
7. Szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
8. Wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych oraz wsparcie działań, które zapobiegać będą umieszczaniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych.
9. Niwelowanie wykluczenia cyfrowego osób starszych.
10. Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę, w szczególności w zakresie świadczenia usług opiekuńczych i bytowych – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.
11. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.

### Odbiorcy:

#### I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby starsze,
- otoczenie osób starszych np. opiekunowie/rodziny,
- kadra jednostek pomocowych.

#### II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Rozszerzenie wsparcia dedykowanego osobom starszym w miejscu zamieszkania.	<p><b>USŁUGI O CHARAKTERZE OPIEKUŃCZYM</b>            Usługi świadczone seniorom w miejscu zamieszkania w oparciu o zdeinstytucjonalizowane formy opieki, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• usługi opiekuńcze,</li> <li>• specjalistyczne usługi opiekuńcze,</li> <li>• usługi asystenckie,</li> <li>• usługi sąsiedzkie,</li> <li>• usługi teleopiekuńcze,</li> <li>• usługi telemedyczne,</li> <li>• usługi żywieniowe.</li> </ul> <p><b>USŁUGI REHABILITACYJNE</b>            Usługi rehabilitacyjne oraz wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, pielęgnacyjnego, itp.</p>	Wzrost liczby osób starszych objętych usługami o charakterze opiekuńczym oraz korzystających z usług rehabilitacyjnych.	Realizacja usług o charakterze opiekuńczym (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi asystenckie, usługi sąsiedzkie, usługi teleopiekuńcze, usługi telemedyczne, usługi rehabilitacyjne, usługi żywieniowe).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 Program „Opieka 75+” Program "Korpus Wsparcia Seniorów" Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej)
			Tworzenie/wsparcie PES świadczących usługi społeczne na rzecz osób starszych.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
2. Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu i zwiększenie dostępności do usług.	<b>USŁUGI TRANSPORTOWE</b> Transport indywidualny door to door (jako część projektów)	Wzrost liczby gmin, na terenie których realizowano usługi transportu indywidualnego.	Uruchamianie transportu indywidualnego typu door to door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności (jako część projektów).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
3. Wsparcie i częściowe odciążenie opiekunów faktycznych w opiece nad starszymi osobami zależnymi.	<b>WSPARCIE OPIEKUNÓW FAKTYCZNYCH</b> Usługi wspierające opiekunów faktycznych osób starszych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, m.in.:	Wzrost liczby osób starszych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu korzystających z usług opieki wytchnieniowej.	Tworzenie miejsc opieki wytchnieniowej dla osób starszych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
				Program „Opieka wytchnieniowa”

	<ul style="list-style-type: none"> <li>usługa opieki wytchnieniowej dla osób starszych wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,</li> <li>poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, rodzinne,</li> <li>wsparcie informacyjne,</li> <li>wsparcie edukacyjne w zakresie podstawowej opieki nad osobą starszą.</li> </ul>	Wzrost liczby opiekunów faktycznych korzystających z usług wspierających.	Zlecenie NGO organizacji szkoleń dla opiekunów faktycznych osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej)
			Szkolenia opiekunów faktycznych z zakresu opieki nad osobami starszymi (w tym opieki długoterminowej).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Usługi wspierające (poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne, psychologiczne, rodzinne, wsparcie informacyjne) osoby/rodziny opiekujące się osobami starszymi, wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
4. Zwiększenie liczby podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym.	<b>USŁUGI AKTYWIZACYJNE</b> Tworzenie i wsparcie funkcjonowania różnego typu podmiotów w środowiskach lokalnych, adekwatnych do potrzeb osób starszych, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> <li>kluby seniora,</li> <li>UTW/ATW,</li> <li>światlice miejskie/wiejskie.</li> </ul>	Wzrost liczby podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym.	Realizacja usług na rzecz osób starszych w formie klubów seniora, UTW/ATW, świetlic.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
				Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej)

Warmińsko-Mazurski Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025

5. Uruchamianie mieszkań chronionych/wspomaganych z koszykiem usług jako jednej z form opieki i wsparcia osób starszych w codziennym funkcjonowaniu.	MIESZKALNICTWO Mieszkania chronione/wspomagane z koszykiem usług dostosowane do indywidualnych potrzeb osoby starszej.	Wzrost liczby mieszkań chronionych/wspomaganych z koszykiem usług.	Tworzenie mieszkań chronionych/wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby starszej.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 Program „Za życiem”
6. Rozszerzenie oferty placówek całodobowych służącej procesowi deinstytucjonalizacji i otwarcie ich na środowisko lokalne w celu zaspokajania potrzeb jego mieszkańców.	ROZSZERZANIE OFERTY DPS Rozszerzanie oferty DPS w kierunku świadczenia usług w społeczności lokalnej.	Wzrost liczby stacjonarnych placówek opieki świadczących kompleksowe usługi dla społeczności lokalnej.	Wsparcie realizacji usług społecznych na rzecz społeczności lokalnej przez podmioty całodobowe w formule zdeinstytucjonalizowanej.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
7. Szkolenia kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	WSPARCIE KADR Szkolenia podnoszące kwalifikacje i kompetencje kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób starszych oraz zapewnienie dostępu do superwizji.	Wzrost liczby osób, które podniosły kwalifikacje i kompetencje na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób starszych.	Szkolenia na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób starszych oraz zapewnianie dostępu do superwizji.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
8. Wsparcie procesu usamodzielniania osób przebywających w placówkach całodobowych oraz wsparcie działań, które zapobiegać będą umieszczaniu osób wymagających wsparcia w placówkach całodobowych długoterminowych.	USAMODZIELNIANIE MIESZKAŃCÓW Usługi prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych, w tym: poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, trening umiejętności społecznych, rozwijanie umiejętności integracji ze społecznością lokalną.	Wzrost liczby usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych.	Usługi prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
9. Niwelowanie wykluczenia cyfrowego osób starszych	NIWELOWANIE WYKLUCZENIA CYFROWEGO Kursy, szkolenia i inne rozwiązania służące zwiększeniu kompetencji seniorów w posługiwaniu się nowoczesnymi technologiami.	Wzrost liczby osób starszych posiadających kompetencje w posługiwaniu się nowoczesnymi technologiami.	Zlecanie NGO działań zmniejszających wykluczenie cyfrowe osób i rodzin.	Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa)

				Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej)
			Szkolenia/kursy z zakresu rozwijania umiejętności/ kompetencji podstawowych, zwłaszcza umiejętności cyfrowych dla osób o niskich umiejętnościach i kompetencjach, w tym cyfrowych (szkolenia poza BUR, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
10. Rozwój usług społecznych poprzez inwestycje w infrastrukturę, w szczególności w zakresie świadczenia usług opiekuńczych i bytowych – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• dzienne domy pomocy,</li> <li>• kluby samopomocy,</li> <li>• gospodarstwa opiekuńcze,</li> <li>• rodzinne domy pomocy,</li> </ul>	Wzrost liczby podmiotów świadczących usługi opiekuńczo-bytowe – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.	Wsparcie funkcjonowania podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych (dzienne domy pomocy, kluby samopomocy, gospodarstwa opiekuńcze, rodzinne domy pomocy).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027 Program wsparcia rozwoju rodzinnych domów pomocy Program wieloletni „Senior+”
11. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	<b>OPIEKA DŁUGOTERMINOWA</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opieka paliatywna i hospicyjna w formach zdeinstytucjonalizowanych,</li> <li>• pielęgnarska opieka długoterminowa,</li> <li>• rehabilitacja,</li> <li>• świadczenia terapeutyczne,</li> <li>• usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze oraz inne usługi wspierające osoby,</li> <li>• kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego,</li> <li>• usługi dla opiekunów prawnych i faktycznych osób starszych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.</li> </ul>	Wzrost dostępności usług w zakresie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	Wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi rehabilitacyjne, usługi fizjoterapeutyczne, usługi pielęgnarskie, opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych) oraz wsparcie opiekunów prawnych lub faktycznych.	Środki publiczne krajowe Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;
2. Partnerstwo publiczno-społeczne;
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu;
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej;
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

## Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. W województwie w dalszym ciągu system wsparcia osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania nie jest rozwinięty i skoordynowany w wystarczającym stopniu, w szczególności ograniczony jest dostęp do usług rehabilitacyjnych. Brakuje wysokiej jakości usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych, asystentów osób z niepełnosprawnościami, usług sąsiedzkich.
2. Województwo charakteryzuje problem ograniczonej dostępności do usług z powodu barier transportowych, dotyczących w szczególności mieszkańców obszarów wiejskich oraz północnych i wschodnich obszarów województwa.
3. Niewystarczająco rozwinięty system wsparcia dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnością, w szczególności miejsc opieki wytchnieniowej, szkoleń, wsparcia informacyjnego i psychologicznego.
4. Liczba podmiotów funkcjonujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami w województwie i zakres świadczonych przez nie usług, w dalszym ciągu są niewystarczające. Brakuje ośrodków/punktów opieki środowiskowej.
5. Niedostatecznie rozwinięty jest system mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym.
6. Zbyt mała jest liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi na rzecz osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej, w tym psychoterapeutów, fizjoterapeutów, lekarzy, rehabilitantów.
7. Poziom aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest niski.

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania i utrzymanie ich samodzielności, w tym wsparcie osób z niepełnosprawnościami metodą budowy Kręgów Wsparcia.
2. Rozwój dostępności stałych usług rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami w każdym wieku.
3. Rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego z szerokim pakietem wsparcia specjalistycznego, sieci centrów opiekuńczo-mieszkalnych oraz innych form grupowego mieszkalnictwa osób z niepełnosprawnością (np. wspomaganych społeczności mieszkaniowych).
4. Rozwój opieki wytchnieniowej w formie dziennej i całodobowej wspierającej członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, szczególnie dla osób ze sprzężoną niepełnosprawnością, w tym mieszkalnictwa o charakterze wytchnieniowym – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.
5. Rozwój usług na rzecz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej z powodu niepełnosprawności członków.
6. Rozwój i koordynacja usług aktywizujących społecznie i zawodowo osoby z niepełnosprawnościami (dostęp do szkoleń, staży, pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego, wsparcia psychologicznego), w tym integracja ze środowiskiem lokalnym oraz wsparcie tworzenia nowych podmiotów lub inwestowanie w funkcjonujące podmioty reintegracyjne (WTZ i ZAZ pod warunkiem powiązania z procesem deinstytucjonalizacji).

7. Doskonalenie kompetencji kadry na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
8. Rozwój usług usamodzielniających niepełnosprawnych mieszkańców placówek całodobowych.
9. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.

#### Odbiorcy:

##### I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby przewlekłe i ciężko chore,
- otoczenie osób z niepełnosprawnościami np. opiekunowie/rodziny,
- kadra jednostek pomocowych.

##### II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania i utrzymanie ich samodzielności, w tym wsparcie osób z niepełnosprawnościami metodą budowy Kręgów Wsparcia.  2. Rozwój dostępności stałych usług rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami w każdym wieku.	USŁUGI WZMACNIAJĄCE ROZWÓJ SAMODZIELNOŚCI Rozwój usług świadczonych osobom z niepełnosprawnościami w miejscu zamieszkania w oparciu o zdeinstytucjonalizowane formy wsparcia, w tym: <ul style="list-style-type: none"><li>• usługi sąsiedzkie,</li><li>• usługi asystenta osoby z niepełnosprawnością,</li><li>• specjalistyczne usługi opiekuńcze,</li><li>• wsparcie psychologiczne i terapeutyczne,</li><li>• kręgi wsparcia</li><li>• usługi dietetyczne i żywieniowe.</li></ul>	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami objętych usługami wspomagającymi proces powrotu do samodzielności oraz korzystających z usług rehabilitacyjnych.	Realizacja usług rozwijających samodzielność (w tym usługi sąsiedzkie, usługi asystenta osoby z niepełnosprawnością, specjalistyczne usługi opiekuńcze, wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, usługi rehabilitacyjne, treningi funkcjonalne, usługi dietetyczne i żywieniowe).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
	USŁUGI REHABILITACYJNE Rozwój usług rehabilitacyjnych i treningów funkcjonalnych oraz uruchamianie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego, pielęgnacyjnego, itp.		Tworzenie/wsparcie PES świadczących usługi rozwijające samodzielność dla osób z niepełnosprawnościami.	Program „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”
				Program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” – Fundusz Solidarnościowy
				Program „Opieka 75+”
				Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
USŁUGI TRANSPORTOWE Rozwój transportu indywidualnego door to door (jako część projektów wspierających).	Wzrost liczby gmin, na terenie których realizowano usługi transportu indywidualnego.	Uruchamianie transportu indywidualnego typu door to door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności (jako część projektów).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027	
			Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	
3. Rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomagane z szerokim pakietem wsparcia specjalistycznego, sieci centrów opiekuńczo-	MIESZKALNICTWO <ul style="list-style-type: none"><li>• mieszkania wspomagane z koszykiem usług,</li><li>• centra opiekuńczo-mieszkalne,</li><li>• wspomagane społeczności mieszkaniowe.</li></ul>	Wzrost liczby mieszkań wspomaganych z koszykiem usług.	Tworzenie mieszkań wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
				Program „Za życiem”
				Program „Samodzielność-Aktywność-Mobilność”

mieszkalnych oraz innych form grupowego mieszkalnictwa osób z niepełnosprawnością (np. wspomaganych społeczności mieszkaniowych).		Wzrost liczby centrów opiekuńczo-mieszkalnych i wspomaganych społeczności mieszkaniowych.	Tworzenie centrów opiekuńczo-mieszkalnych oraz wspomaganych społeczności mieszkaniowych dla osób z niepełnosprawnościami.	Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne” Program: „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” – Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe
<p>4. Rozwój opieki wytchnieniowej w formie dziennej i całodobowej wspierającej członków rodzin lub opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnościami, szczególnie dla osób ze sprzężoną niepełnosprawnością, w tym mieszkalnictwa o charakterze wytchnieniowym – zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji.</p> <p>5. Rozwój usług na rzecz rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej z powodu niepełnosprawności członków.</p>	<p>WSPARCIE OPIEKUNÓW FAKTYCZNYCH/RODZIN</p> <p>Rozwój usług wspierających rodziny/opiekunów sprawujących opiekę nad osobą z niepełnosprawnością, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• usługa opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnością wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym inwestycje w mieszkania o charakterze wytchnieniowym,</li> <li>• poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, rodzinne, dietetyczne i żywieniowe,</li> <li>• wsparcie informacyjne,</li> <li>• wsparcie edukacyjne w zakresie podstawowej opieki nad osobą z niepełnosprawnością.</li> </ul>	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług opieki wytchnieniowej.	Tworzenie miejsc opieki wytchnieniowej dla osób z niepełnosprawnościami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
		Wzrost liczby mieszkań o charakterze wytchnieniowym.		Program „Opieka wytchnieniowa” Fundusz Solidarnościowy
		Wzrost liczby opiekunów faktycznych korzystających z usług wspierających.	Usługi wspierające (poradnictwo specjalistyczne w tym prawne, psychologiczne, rodzinne, dietetyczne i żywieniowe, wsparcie informacyjne) rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej z powodu sprawowanej opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Zlecanie NGO organizacji szkoleń dla opiekunów osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej)
			Szkolenia opiekunów faktycznych z zakresu opieki nad osobami z	Program regionalny Fundusze Europejskie dla

			niepełnosprawnościami (w tym opieki długoterminowej).	Warmii i Mazur na lata 2021-2027
6. Rozwój i koordynacja usług aktywizujących społecznie i zawodowo osoby z niepełnosprawnościami (dostęp do szkoleń, staży, pośrednictwa pracy, doradztwa zawodowego, wsparcia psychologicznego), w tym integracja ze środowiskiem lokalnym oraz wsparcie tworzenia nowych podmiotów lub inwestowanie w funkcjonujące podmioty reintegracyjne (WTZ i ZAZ pod warunkiem powiązania z procesem deinstytucjonalizacji).	<b>AKTYWIZACJA SPOŁECZNO-ZAWODOWA</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• treningi umiejętności społecznych, kursy zawodowe, szkolenia, staże, pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, praktyki zawodowe, upowszechnianie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością,</li> <li>• usługi doradcze, prawne, warsztaty, cykle edukacyjne, wizyty studyjne dotyczące tworzenia i funkcjonowania PES oraz przedsiębiorstw społecznych,</li> <li>• wsparcie w aktywizacji w podmiotach reintegracji społecznej i zawodowej, tj. w ramach działalności CIS, KIS, WTZ i ZAZ,</li> <li>• wsparcie tworzenia nowych podmiotów lub inwestowanie w funkcjonujące podmioty reintegracyjne (WTZ i ZAZ pod warunkiem powiązania z procesem deinstytucjonalizacji).</li> </ul>	Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z usług aktywizujących społecznie i zawodowo.	Ustawowe zadania samorządów powiatów i województwa.	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
			Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
7. Doskonalenie kompetencji kadry na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	<b>WSPARCIE KADR</b> Organizacja szkoleń podnoszących kwalifikacje i kompetencje kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnienie dostępu do superwizji.	Wzrost liczby osób, które podniosły kwalifikacje na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z niepełnosprawnościami.	Szkolenia na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz zapewnianie dostępu do superwizji..	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
				Krajowy Fundusz Szkoleniowy
8. Rozwój usług usamodzielniających niepełnosprawnych mieszkańców placówek całodobowych.	<b>USAMODZIELNIANIE MIESZKAŃCÓW</b> Usługi prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych, w tym: asystencja osobista, poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, trening umiejętności społecznych, rozwijanie umiejętności integracji ze społecznością lokalną metodą kręgów wsparcia lub innych o podobnym efekcie oddziaływania.	Wzrost liczby usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych.	Usługi prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

<p>9. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.</p>	<p>OPIEKA DŁUGOTERMINOWA</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opieka paliatywna i hospicyjna w formach zdeinstytucjonalizowanych,</li> <li>• pielęgniarska opieka długoterminowa,</li> <li>• rehabilitacja,</li> <li>• świadczenia terapeutyczne,</li> <li>• usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze oraz inne usługi wspierające osoby,</li> <li>• kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego,</li> <li>• usługi dla opiekunów prawnych i faktycznych osób z niepełnosprawnościami potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.</li> </ul>	<p>Wzrost dostępności usług w zakresie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.</p>	<p>Wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi rehabilitacyjne, usługi fizjoterapeutyczne, usługi pielęgniarskie, opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych, usługi żywieniowe) oraz wsparcie opiekunów prawnych lub faktycznych.</p>	<p>Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027</p>
---	--	---	--	---

Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów:

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-mazurskim planem rozwoju usług społecznych i deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;
2. Partnerstwo publiczno-społeczne;
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu;
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej;
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

## Obszar IV – Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. Ambulatoryjna opieka psychiatryczna jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb oraz jest rozmieszczona nierównomiernie terytorialnie utrudniając równy dostęp.
2. Na terenie większości powiatów województwa warmińsko-mazurskiego nie ma dziennych oddziałów opieki psychiatrycznej.
3. Brakuje wyższej i średniej kadry medycznej świadczącej usługi w zakresie opieki psychiatrycznej.
4. Niewielka liczba placówek oraz zbyt mała liczba psychiatrów zajmujących się lecnictwem psychiatrycznym dzieci i młodzieży.
5. Niewystarczające wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży w szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych.
6. Zaburzenia zdrowia psychicznego sprawiają, że coraz większa liczba dzieci i młodzieży podejmuje próby samobójcze. W województwie warmińsko-mazurskim dużą grupę wśród młodych ludzi podejmujących próby samobójcze są tak zwani „młodzi dorośli”, czyli osoby pomiędzy 19 a 24 rokiem życia.
7. Rośnie liczba osób doświadczających uzależnień behawioralnych, tj.: zaburzenia uprawiania hazardu, zespół uzależnienia od Internetu oraz inne zachowania kompulsywne – w szkołach szczególnie niebezpieczne są e-uzależnienia, które często przeradzają się w cyberprzemoc.
8. Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa.

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w kryzysie psychicznym w miejscu zamieszkania.
2. Realizacja programów usamodzielniających i prozatrudnieniowych.
3. Wsparcie rodzin pełniących funkcje opiekuńcze nad osobami z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.
4. Rozwój dziennych form wsparcia typu ŚDS czy kluby samopomocy.
5. Deinstytucjonalizacja świadczenia usług zdrowotnych i opieki długoterminowej, w tym środowiskowych form opieki dla osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w celu poprawy ich dostępności i jakości poprzez inwestycje w infrastrukturę (w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej), jak również rozwój Centrów Zdrowia Psychicznego.
6. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.
7. Stałe wzmacnianie kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.

## Odbiorcy:

### I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby z zaburzeniami psychicznymi,
- osoby w kryzysie psychicznym,
- otoczenie osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym np. opiekunowie faktyczni,
- kadra jednostek pomocowych.

### II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi oraz osób w kryzysie psychicznym w miejscu zamieszkania.	Rozwój usług świadczonych osobom z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym w miejscu zamieszkania, w tym: <ul style="list-style-type: none"> <li>• usługi sąsiedzkie,</li> <li>• specjalistyczne usługi opiekuńcze,</li> <li>• konsultacje,</li> <li>• grupy wsparcia,</li> <li>• zespoły leczenia środowiskowego,</li> <li>• inne.</li> </ul>	Wzrost liczby osób objętych usługami.	Realizacja usług sąsiedzkich, specjalistycznych usług opiekuńczych, poradnictwa, konsultacji, grup wsparcia.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Tworzenie/wsparcie PES świadczących usługi społeczne m.in. na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.	
			Tworzenie zespołów leczenia środowiskowego.	Narodowy Fundusz Zdrowia
2. Realizacja programów usamodzielniających i prozatrudnieniowych.	USŁUGI USAMODZIELNIAJĄCE <ul style="list-style-type: none"> <li>• pobyt w mieszkaniach wspomaganych/treningowych,</li> <li>• centra opiekuńczo-mieszkalne,</li> <li>• usługi prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych, w tym: poradnictwo specjalistyczne (m.in. psychologiczne), trening umiejętności praktycznych, w tym trening finansowy, prowadzenia gospodarstwa domowego, trening pracy, trening umiejętności społecznych, rozwijanie umiejętności integracji ze społecznością lokalną.</li> </ul>	Wzrost liczby mieszkań wspomaganych/treningowych.	Tworzenie mieszkań treningowych/ wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby z zaburzeniami psychicznymi.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
		Wzrost liczby centrów opiekuńczo-mieszkalnych.	Tworzenie centrów opiekuńczo-mieszkalnych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”
		Wzrost liczby usamodzielnionych mieszkańców placówek całodobowych.	Usługi prowadzące do usamodzielnienia mieszkańców placówek całodobowych na podstawie indywidualnych planów usamodzielniania.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
3. Wsparcie rodzin pełniących funkcje opiekuńcze nad osobami z zaburzeniami	WSPARCIE OPIEKUNÓW FAKTYCZNYCH	Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi korzystających z usług opieki wytchnieniowej.	Tworzenie miejsc opieki wytchnieniowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

psychicznymi i w kryzysie psychicznym.	Usługi wspierające opiekunów osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym, m. in. poprzez:	Wzrost liczby opiekunów faktycznych korzystających z usług wspierających.	wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Program „Opieka wytchnieniowa” Fundusz Solidarnościowy
			Usługi wspierające (poradnictwo specjalistyczne w tym prawne, psychologiczne, rodzinne, dietetyczne, wsparcie informacyjne) osoby/rodziny opiekujące się osobami z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Zlecenie NGO organizacji szkoleń dla opiekunów osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z zakresu pomocy społecznej)
			Szkolenia opiekunów faktycznych z zakresu opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi (w tym opieki długoterminowej).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
4. Rozwój dziennych form wsparcia typu ŚDS czy kluby samopomocy.	OŚRODKI WSPARCIA Rozwój dziennych form wsparcia, w tym:	Wzrost liczby ośrodków wsparcia, w tym środowiskowych domów	Wspieranie środowiskowych domów samopomocy oraz klubów samopomocy.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• środowiskowych domów samopomocy,</li> <li>• klubów samopomocy,</li> </ul>	samopomocy, klubów samopomocy		
5. Deinstytucjonalizacja świadczenia usług zdrowotnych i opieki długoterminowej, w tym środowiskowych form opieki dla osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, w celu poprawy ich dostępności i jakości poprzez inwestycje w infrastrukturę (w tym zakup sprzętu i aparatury medycznej), jak również rozwój Centrów Zdrowia Psychicznego.	Rozwój Centrów Zdrowia Psychicznego	Wzrost liczby Centrów Zdrowia Psychicznego	Rozwój Centrów Zdrowia Psychicznego	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
6. Zwiększenie dostępu do opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	<p>OPIEKA DŁUGOTERMINOWA</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• opieka paliatywna i hospicyjna w formach zdeinstytucjonalizowanych,</li> <li>• pielęgnarska opieka długoterminowa,</li> <li>• rehabilitacja,</li> <li>• świadczenia terapeutyczne,</li> <li>• usługi pielęgnacyjne, opiekuńcze oraz inne usługi wspierające osoby,</li> <li>• kontynuacja leczenia farmakologicznego i dietetycznego,</li> <li>• usługi dla opiekunów prawnych i faktycznych osób z zaburzeniami psychicznymi potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.</li> </ul>	Wzrost dostępności usług w zakresie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania.	Wsparcie opieki długoterminowej świadczonej w miejscu zamieszkania (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi rehabilitacyjne, usługi fizjoterapeutyczne, usługi pielęgnarskie, opieka paliatywna i hospicyjna w warunkach domowych) oraz wsparcie opiekunów prawnych lub faktycznych.	

<p>7. Stałe wzmacnianie kompetencji kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.</p>	<p><b>WSPARCIE KADR</b> Organizacja szkoleń podnoszących kwalifikacje i kompetencje kadry na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym oraz zapewnianie dostępu do superwizji..</p>	<p>Wzrost liczby osób, które podniosły kompetencje na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.</p>	<p>Szkolenia na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym oraz zapewnianie dostępu do superwizji.</p>	<p>Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027</p>
--	---	--	---	---

#### Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;
2. Partnerstwo publiczno-społeczne;
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu;
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej;
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

## Obszar V – Osoby w kryzysie bezdomności

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. Profil osoby bezdomnej w województwie warmińsko-mazurskim: mężczyzna, w wieku powyżej 50 r.ż. z wykształceniem podstawowym lub zawodowym.
2. Przyczynami bezdomności są najczęściej: rozpad rodziny, eksmisja, powrót z zakładu karnego bez możliwości zamieszkania, brak stałych dochodów, przemoc w rodzinie, uzależnienia, opuszczenie domu dziecka, powrót ze szpitala psychiatrycznego. Rzadko jedna przyczyna jest powodem bezdomności, często wzajemnie się warunkują i przeplatają.
3. W województwie warmińsko-mazurskim brakuje mieszkań wspomaganych z przeznaczeniem dla osób w kryzysie bezdomności.
4. Metody pracy z osobami bezdomnymi typu streetworking są bardzo słabo rozpowszechnione w województwie.
5. Brakuje systemu wsparcia specjalistycznego dla osób znajdujących się z kryzysie bezdomności, w tym w zakresie poradnictwa terapeutycznego, prawnego, psychologicznego.
6. Zbyt mała liczba wyspecjalizowanej kadry świadczącej usługi w zakresie pomocy osobom w kryzysie bezdomności.

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Tworzenie mieszkań wspomaganych z koszykiem usług, w których osoby będące w kryzysie bezdomności i osoby dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożone bezdomnością uczą się samodzielnego życia.
2. Upowszechnienie nowych form pracy z osobami wykluczonymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym typu streetworking.
3. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług profilaktycznych i interwencyjnych.
4. Doskonalenie kompetencji kadry na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób w kryzysie bezdomności.

Odbiorcy:

I typ - odbiorcy usług społecznych:

- osoby w kryzysie bezdomności,
- osoby dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań,
- osoby zagrożone bezdomnością,
- otoczenie osób w kryzysie bezdomności,
- kadra jednostek pomocowych.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Tworzenie mieszkań wspomaganych z koszykiem usług, w których osoby będące w kryzysie bezdomności i osoby dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożone bezdomnością nauczą się samodzielnego życia.	<b>MIESZKALNICTWO</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>mieszkania wspomagane z koszykiem usług dostosowane do indywidualnych potrzeb osób w kryzysie bezdomności, osób dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością,</li> <li>programy przeciwdziałania bezdomności oparte na modelu „najpierw mieszkanie”,</li> <li>społeczne agencje najmu, zapewniające możliwość wynajęcia lokalu mieszkalnego m.in. osobom w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością.</li> </ul>	Wzrost liczby mieszkań wspomaganych z koszykiem usług oraz innych form mieszkalnictwa skierowanych do osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością.	Tworzenie mieszkań wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Programy przeciwdziałania bezdomności oparte na modelu „najpierw mieszkanie”.	Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”
2. Upowszechnienie nowych form pracy z osobami wykluczonymi i zagrożonymi wykluczeniem społecznym typu streetworking.	<b>DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE I INTERWENCYJNE</b> Rozwój usług profilaktycznych i interwencyjnych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> <li>usługi dla osób w sytuacjach kryzysowych, np. poradnictwo, konsultacje (w tym specjalistyczne), grupy wsparcia, telefon zaufania/telefoniczna interwencja kryzysowa,</li> <li>interwencja kryzysowa,</li> <li>wsparcie w kontrolowaniu i wychodzeniu z zadłużenia,</li> <li>poradnictwo prawne,</li> <li>poradnictwo psychologiczne,</li> <li>usługi terapeutyczne,</li> <li>integracja i reintegracja społeczno-zawodowa,</li> </ul>	Wzrost liczby gmin w województwie świadczących wsparcie w zakresie usług profilaktycznych i interwencyjnych dla osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością.	Działania o charakterze profilaktycznym i interwencyjnym dla osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością (usługi dla osób w sytuacjach kryzysowych, np. poradnictwo, konsultacje (w tym specjalistyczne), grupy wsparcia, interwencja kryzysowa, telefon zaufania/telefoniczna interwencja kryzysowa, wsparcie w kontrolowaniu i wychodzeniu z zadłużenia, poradnictwo prawne, poradnictwo psychologiczne, usługi terapeutyczne, integracja i reintegracja społeczno-zawodowa, nowe formy pracy w środowisku typu streetworking.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
				Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym” Budżet Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego)
3. Zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług profilaktycznych i interwencyjnych.		Spadek liczby osób zagrożonych bezdomnością (utrata mieszkania, zadłużenie czynszowe, eksmisja).		

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• nowe formy pracy w środowisku, typu streetworking,</li> <li>• placówki interwencyjne (ogrzewalnie, noclegownie, schroniska).</li> </ul>	Wzrost liczby gmin, w których świadczone są usługi streetworkerów.		z zakresu pomocy społecznej)
			Tworzenie/wsparcie PES świadczących usługi społeczne, m.in. na rzecz osób w kryzysie bezdomności, dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań lub zagrożonych bezdomnością.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
			Funkcjonowanie placówek interwencyjnych – ustawowe zadanie samorządów gmin.	Program „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”
4. Doskonalenie kompetencji kadry na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób w kryzysie bezdomności.	WSPARCIE KADR Szkolenia, warsztaty podnoszące kwalifikacje i kompetencje kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób w kryzysie bezdomności, w tym dostęp do superwizji.	Wzrost liczby osób, które podniosły kwalifikacje i kompetencje na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób w kryzysie bezdomności.	Szkolenia podnoszące kwalifikacje i kompetencje na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej na rzecz osób w kryzysie bezdomności, w tym dostęp do superwizji.	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027

#### Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;
2. Partnerstwo publiczno-społeczne;
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu;
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej;
5. W okresie realizacji projektu Wnioskodawca opracuje Lokalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji.

## Obszar VI – Obywatele państw trzecich, w tym migranci

Wybrane wnioski z diagnozy pod kątem rozwoju usług społecznych:

1. W kontekście wsparcia obywateli państw trzecich, w tym migrantów istotna jest realizacja działań przyspieszających integrację z lokalną społecznością i sprzyjających kształtowaniu klimatu do osiedlania się lub podjęcia zatrudnienia.
2. Od lat Polska jest kierunkiem migracji zarobkowych dla pracowników zza wschodniej granicy. Jedną z największych przeszkód w przyjeździe i podjęciu zatrudnienia stanowi bariera językowa, szczególnie w początkowej fazie obecności w Polsce.
3. Polska jako największy z krajów zachodnich sąsiadujących z Ukrainą, jest celem nasilonej migracji osób uciekających z terenów Ukrainy, ogarniętych działaniami zbrojnymi po 24 lutego 2022 r. Ostateczna skala tej migracji jest trudna do oszacowania, ze względu na charakter konfliktu i brak możliwości określenia momentu oraz warunków zakończenia działań zbrojnych.
4. W województwie warmińsko-mazurskim prawie 91% zarejestrowanych wniosków o nadanie statusu cudzoziemca UKR w związku z konfliktem na Ukrainie dotyczyło kobiet oraz dzieci i młodzieży do 18 r.ż. (stan na dzień 31.12.2022 r.).

Rekomendacje wynikające z diagnozy:

1. Rozwój usług dla obywateli państw trzecich, w tym migrantów (z uwzględnieniem specyfiki migracji do regionu oraz wyzwań i potrzeb jakie się pojawiają), które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie.
2. Zatrudnianie osób z Ukrainy znających język polski w stopniu komunikatywnym jako osób pracujących w podmiotach opieki zdrowotnej i podmiotach/instytucjach świadczących usługi społeczne.
3. Budowanie potencjału instytucjonalnego i wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji obywateli państw trzecich.

Odbiorcy:

I typ - odbiorcy usług społecznych:

- obywatele państw trzecich, w tym migranci oraz ich rodziny,
- otoczenie obywateli państw trzecich, w tym migrantów, m.in. społeczeństwo przyjmujące,
- kadra pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz NGO zajmujących się tą tematyką.

II typ – realizatorzy usług społecznych:

- wszystkie podmioty działające na podstawie zapisów statutowych lub innych dokumentów (np. KRS, zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej) w sferze pomocy i integracji społecznej, wsparcia rodziny, rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych lub rynku pracy, z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych),
- instytucje kultury posiadające osobowość prawną (np. Gminny Ośrodek Kultury).

Zakres usług, rezultaty, działania i źródła finansowania:

Rekomendacje	Zakres usług	Rezultaty	Działania	Źródła finansowania
1. Rozwój usług dla obywateli państw trzecich, w tym migrantów (z uwzględnieniem specyfiki migracji do regionu oraz wyzwań i potrzeb jakie się pojawiają), które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• kursy języka polskiego,</li> <li>• szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej,</li> <li>• dostarczenie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce,</li> <li>• wsparcie w zakresie kontaktów z lokalnymi instytucjami i społecznością lokalną,</li> <li>• pomoc psychologiczna,</li> <li>• pomoc prawna,</li> <li>• wsparcie tłumacza,</li> <li>• włączenie poprzez kulturę (otwartość instytucji kultury, jak też możliwość ekspresji własnej kultury),</li> <li>• usługi aktywizacji zawodowej, w tym: wsparcie polegające na określeniu drogi rozwoju zawodowego, m.in.: doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy; wsparcie umiejętności miękkich, m.in.: szkolenia z zakresu aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych, wsparcie psychologiczno-doradcze; wsparcie ukierunkowane na uznanie, podniesienie lub zdobycie nowych umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji, m.in.: szkolenia zawodowe, potwierdzanie kwalifikacji;</li> </ul>	Wzrost liczby obywateli państw trzecich objętych wsparciem.	Realizacja usług dla obywateli państw trzecich (m.in.: kursy języka polskiego, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej, dostarczenie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce, wsparcie w zakresie kontaktów z lokalnymi instytucjami i społecznością lokalną, pomoc psychologiczna, pomoc prawna, wsparcie tłumacza, włączenie poprzez kulturę).	Program regionalny Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027
Tworzenie/wsparcie PES świadczących usługi społeczne m.in. na rzecz obywateli państw trzecich.				
Aktywizacja zawodowa obywateli państw trzecich, w tym migrantów.				
2. Zatrudnianie osób z Ukrainy znających język polski w stopniu komunikatywnym jako osób pracujących w podmiotach opieki zdrowotnej i podmiotach/instytucjach świadczących usługi społeczne.			Zwiększanie dostępności edukacji przedszkolnej w kontekście dzieci migrantów i uchodźców.	

	<p>wsparcie ukierunkowane na zdobycie nowego doświadczenia zawodowego, m.in.: staże; wsparcie wynikające ze specyficznych potrzeb cudzoziemców, m.in.: wsparcie adaptacyjne, wsparcie językowe, wsparcie formalno- prawne;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>wychowanie przedszkolne realizowane w przedszkolach.</li> </ul>			
3. Budowanie potencjału instytucjonalnego i wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji obywateli państw trzecich.	Szkolenia dla pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej służące wsparciu procesu integracji obywateli państw trzecich.	Wzrost liczby osób, które podniosły kwalifikacje i kompetencje służące wsparciu procesu integracji obywateli państw trzecich.	Szkolenia dla pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej służące wsparciu procesu integracji obywateli państw trzecich.	Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 – projekt koordynacyjny

#### Dodatkowe kryteria/założenia naboru projektów

1. Założenia projektu są zgodne z Warmińsko-Mazurskim Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;
2. Partnerstwo publiczno-społeczne;
3. Kompleksowość usług świadczonych w ramach projektu;
4. Zlecanie części usług podmiotom ekonomii społecznej.

## Monitoring

Monitoring wskaźników określonych dla każdego z obszarów interwencji będzie prowadzony na bieżąco. Na koniec obowiązywania Warmińsko-Mazurskiego Planu Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025 zostanie opracowany raport z jego realizacji, który następnie zostanie przedłożony zarządowi województwa warmińsko-mazurskiego.

Zakres monitoringu będzie uwzględniać wskaźniki monitorowane na poziomie Strategii Rozwoju Usług Społecznych oraz wskaźniki dodatkowe przypisane do poszczególnych obszarów interwencji.

Lp.	Wskaźnik	Źródło	Prognoza-2025 (wzrost, spadek)
<b>WSKAŹNIKI MONITOROWANE NA POZIOMIE STRATEGII ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH</b>			
1.	Liczba nowo utworzonych mieszkań wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby	GMINY	WZROST
2.	Odsetek gmin, w których zostanie utworzone centrum usług społecznych	GMINY	WZROST
3.	Odsetek gmin, w których zostanie utworzone miejsce koordynacji usług społecznych	GMINY	WZROST
4.	Odsetek dzieci, dla których sporządzono plan pomocy dziecku i rodzinie powstały w oparciu o zespoły multidyscyplinarne (co najmniej z poziomu powiatu) w ogólnej liczbie wszystkich dzieci odseparowanych od rodziny (we wszystkich formach pieczy zastępczej)	POWIATY	WZROST
5.	Odsetek rodzin, w stosunku do których zastosowano kompleksową analizę możliwości reintegracji	POWIATY	WZROST
6.	Odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się w rodzinnej pieczy zastępczej	ROPS	WZROST
7.	Odsetek placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia całodobowego przekształconych w dzienne ośrodki wsparcia rodziny	POWIATY	WZROST
8.	Odsetek interdyscyplinarnych zespołów wsparcia rodziny działających na terenie każdego powiatu	POWIATY	WZROST
9.	Odsetek stacjonarnych placówek opieki przekształconych w placówki realizujące kompleksowe usługi, stacjonarne i środowiskowe, w tym usługi realizujące stacjonarną opiekę krótkoterminową	GMINY POWIATY	WZROST
10.	Odsetek DPS, w których wprowadzono badania okresowej oceny możliwości usamodzielnienia mieszkańca	GMINY POWIATY	WZROST
11.	Liczba powstałych centrów opiekuńczo-mieszkalnych	GMINY	WZROST
12.	Liczba utworzonych przedsiębiorstw społecznych	GMINY	WZROST
13.	Odsetek gmin, w których uruchomiono specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	GMINY	WZROST
14.	Odsetek gmin, w których zabezpieczono dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	GMINY	WZROST
15.	Odsetek gmin realizujących standard działań profilaktycznych i interwencyjnych w zakresie mieszkalnictwa pozwalających kontrolować zadłużenie i zapobiegać eksmisjom	GMINY	WZROST
16.	Liczba gmin, w których są świadczone usługi streetworkerów zintegrowane z systemem interwencyjnych usług schronienia i innymi usługami typu outreach	GMINY	WZROST
17.	Odsetek placówek dla osób w kryzysie bezdomności przekształconych w zespolone mieszkania wspomagane lub w placówki o charakterze interwencyjnym	GMINY	WZROST
18.	Liczba utworzonych społecznych agencji najmu, zapewniających możliwość wynajęcia lokalu mieszkalnego m.in. osobom w kryzysie bezdomności lub zagrożonym bezdomnością oraz innym grupom objętym planem	GMINY	WZROST

WSKAŹNIKI DODATKOWE			
Wspólne dla wszystkich obszarów interwencji			
19.	Liczba osób objętych usługami o charakterze opiekuńczym	GMINY OZPS	WZROST
20.	Liczba podmiotów świadczących usługę opieki wytchnieniowej	GMINY	WZROST
21.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	FEWiM	WZROST
22.	Liczba osób w kryzysie bezdomności lub dotkniętych wykluczeniem z dostępu do mieszkań, objętych wsparciem w programie	FEWiM	WZROST
23.	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	FEWiM	WZROST
24.	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	FEWiM	WZROST
25.	Liczba opiekunów faktycznych/nieformalnych objętych wsparciem w programie	FEWiM	WZROST
26.	Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej	FEWiM	WZROST
27.	Liczba wdrożonych programów polityki zdrowotnej	FEWiM	WZROST
28.	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	FEWiM	WZROST
29.	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	FEWiM	WZROST
Obszar IA - Rodzina			
30.	Liczba dzieci korzystających z usług zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju	ROPS	WZROST
31.	Odsetek dzieci do 3 r.ż. objętych opieką instytucjonalną (żłobki, kluby dziecięce)	GUS	WZROST
32.	Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną	GUS	WZROST
33.	Odsetek osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego w liczbie mieszkańców województwa	OZPS	WZROST
34.	Liczba rodzin wspierających	OZPS	WZROST
35.	Liczba osób korzystających z placówek wsparcia dziennego dla dzieci oraz rodzin z dziećmi	OZPS ROPS	WZROST
36.	Liczba osób objętych interwencją kryzysową	OZPS	SPADEK
37.	Odsetek rodzin objętych pracą asystentów rodziny w liczbie rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	OZPS ROPS	WZROST
Obszar IB – Piecza zastępcza			
38.	Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	OZPS	WZROST
39.	Liczba dzieci i młodzieży z pieczy objętych wsparciem w projekcie.	FEWiM	WZROST
40.	Liczba opiekunów zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka objętych wsparciem w projekcie	FEWiM	WZROST
41.	Liczba zrealizowanych kampanii promocyjnych	FEWiM	WZROST
42.	Liczba wybudowanych obiektów Liczba zakupionych obiektów Liczba dostosowanych obiektów	FEWiM	WZROST
43.	Liczba osób usamodzielnianych objętych wsparciem w projekcie	FEWiM	WZROST
44.	Liczba kadry placówek pieczy zastępczej objętej wsparciem w projekcie	FEWiM	WZROST
Obszar II – Osoby starsze			
45.	Liczba podmiotów świadczących usługi na rzecz osób starszych, funkcjonujących w środowisku lokalnym, w tym m.in. dzienne domy pomocy, kluby samopomocy, kluby seniora, gospodarstwa opiekuńcze, rodzinne domy pomocy, UTW/ATW.	GMINY ROPS OZPS	WZROST
Obszar III – Osoby z niepełnosprawnościami			
46.	Liczba powstałych wspomaganych społeczności mieszkaniowych	GMINY	WZROST
47.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych aktywizacją społeczną i zawodową	ROPS	WZROST
Obszar IV – Osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym			
48.	Liczba osób, które skorzystały z oferty centrów zdrowia psychicznego	NFZ	WZROST